

T.C.
ERCIYES ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA PROJELERİ
KOORDİNASYON BİRİMİ

**DIŞ TİCARET YAPAN FİRMALARIN FİNANSAL RİSK YÖNETİMİNDE
VİOP KULLANIMLARINA İLİŞKİN SAHA ARAŞTIRMASI: KAYSERİ
İLİ ÖRNEĞİ**

Proje No: SHD-2015-5942

Proje Türü: Hızlı Destek Projesi

SONUÇ RAPORU

Proje Yürütücüsü:

Doç. Dr. Derviş BOZTOSUN
İzzet Bayraktar Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu
Muhasebe ve Finans Yönetimi Bölümü

Araştırmacılar:

Doç. Dr. Semra AKSOYLU
İzzet Bayraktar Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu
Muhasebe ve Finans Yönetimi Bölümü

Arş. Gör. Fatih ALTINIŞIK
İzzet Bayraktar Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu
Muhasebe ve Finans Yönetimi Bölümü

Emre Hayri BARAZ
Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ABD Finans Bilim Dalı
Doktora Öğrencisi

Barış AKSOY
Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ABD Finans Bilim Dalı
Doktora Öğrencisi

Eylül 2015
KAYSERİ

Çalışmamıza sağladığı destekten dolayı T.C. Erciyes Üniversitesi Bilimsel Araştırmaları Koordinasyon Birimi'ne teşekkürlerimizi sunarız.

Proje Yürütücüsü:

Doç. Dr. Derviş BOZTOSUN

Araştırmacılar:

Doç. Dr. Semra AKSOYLU

Arş. Gör. Fatih ALTINIŞIK

Emre Hayri BARAZ

Barış AKSOY

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
TABLolar	ii
ÖZET	1
ABSTRACT	2
GİRİŞ / AMAÇ VE KAPSAM.....	3
GENEL BİLGİLER	4
GEREÇ VE YÖNTEM.....	5
BULGULAR	6
Demografik Özelliklere Ait Bulgular	6
Risk Algısıyla İlgili Bulgular	8
VİOP Farkındalığı İle İlgili Bulgular	9
VİOP Kullanım Oranları	10
TARTIŞMA VE SONUÇ	11
KAYNAKLAR.....	12

TABLÖLAR

Tablo 1: Firmaların Sektörel Dağılımı	6
Tablo 2: Firmaların İhracat / Hasıla Oranına Göre Dağılımı	7
Tablo 3: İhracat Bölgeleri ve Para Birimleri	7
Tablo 4:Çalışan Sayılarına Göre Firma Ölçekleri	8
Tablo 5:Firmaların Faaliyet Sürelerine Göre Dağılımı	8
Tablo 6:Firmaların Karşılaştıkları Riskler.....	9
Tablo 7:VIOP Farkındalık Düzeyi.....	9
Tablo 8: VIOP ve Türev Ürün Kullanımı.....	10
Tablo 9:Firma Büyüklüğüne Göre Türev Ürün Kullanımı.....	10
Tablo 10: Firma Büyüklüğüne Göre VIOP Kullanımı	10

ÖZET

Sabit döviz kuru sistemini temsil eden Bretton Woods anlaşmasının 1971 yılında bozulması, döviz kuru ve faiz oranı gibi finansal riskleri de beraberinde getirmiştir. Finansal riskten kaçınmak veya bu riskin azaltılabilmesi amacıyla geliştirilen Türev piyasalar, 1990'lı yıllardan sonra tüm dünyada hızlı bir biçimde gelişerek, bireysel ve kurumsal yatırımcılar tarafından yoğun bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Gelişmiş ülkelerde türev ürünler organize borsalar ve tezgahüstü piyasalarda yıllardan beri yıllardan beri başarı ile uygulanmaktadır. Buna karşılık Türkiye yüksek döviz kuru ve faiz riskiyle karşılaşmasına ve hızlı büyüyen türev piyasalara sahip olmasına rağmen türev araçlara yatırım yönünden hala gelişmiş ülkelerin çok altındadır.

Kayseri, Türkiye genelinde dış ticaret işlemlerinde önde gelen illerden birisidir ve firmaların VİOP ve türev ürünler kullanarak finansal risklerini yönetebilmeleri ilimizin ve dolayısı ile ülkemizin kazancı olacaktır. Firmaların finansal risk yönetimine ve dolayısı ile ekonomiye olan faydaları dünyaca kabul edilen türev ürünler ve bunlara ait borsaların kullanımının yaygınlaştırılabilmesi için öncelikle mevcut durumun belirlenmesi gerekmektedir.

Bu amaçla, Kayseri ilinde ihracat yapan 100 reel sektör firmasının finans temsilcilerine anket uygulanmış ve VİOP kullanım oranının %17 ve herhangi bir türev ürün kullanım oranının %29 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ve yine firma temsilcilerinin VİOP hakkındaki farkındalıklarının orta seviyede olduğu belirlenmiştir. Yani firmaların finans temsilcileri VİOP hakkında orta seviyede bilgi sahibi olsalar da kullanmayı tercih etmemektedirler.

ANAHTAR KELİMELEER: VİOP, Kayseri, Reel Sektör, Türev Ürünler, Risk, İhracat

ABSTRACT

Representing the fixed exchange rate system, Bretton Woods agreement breakdown in 1971 has also brought financial risks such as exchange rate and interest rate risks together. Derivative markets developed in an attempt to avoid or reduce financial risk has increasingly developed after the 1990s all over the world and has been used intensively by individual and institutional investors. Derivatives are being implemented successfully in the organized stock markets and the over the counter markets in developed countries for years. On the other hand, although facing the risks of high exchange rate and interest rate and having rapidly growing derivatives markets, Turkey is still far below of those in developed countries in terms of investing in derivatives.

Kayseri is one of the leading cities about foreign trade in Turkey and when the firms will start to manage their financial risks by using financial derivatives, it will be the earning of Kayseri and even of Turkey. At first the current situation should be identified in order to increase the usage of the derivatives and their markets which has a international acception of benefit for firms financial risk management and the economy.

To achive our goal, a survey is applied to 100 non financial firms in Kayseri which does export. We detected that VIOP usage rate by this firms is %17 and any of one financial derivative usage rate is %29. Additionally we detected that the firm representers have intermediate awarenes about VIOP. Thus we expose that although firm representers have intermediate awarenes about VIOP, they don't prefer to use it.

KEY WORDS: VIOP, Kayseri, Non-Financial Firms, Derivatives, Risk, Export

GİRİŞ / AMAÇ VE KAPSAM

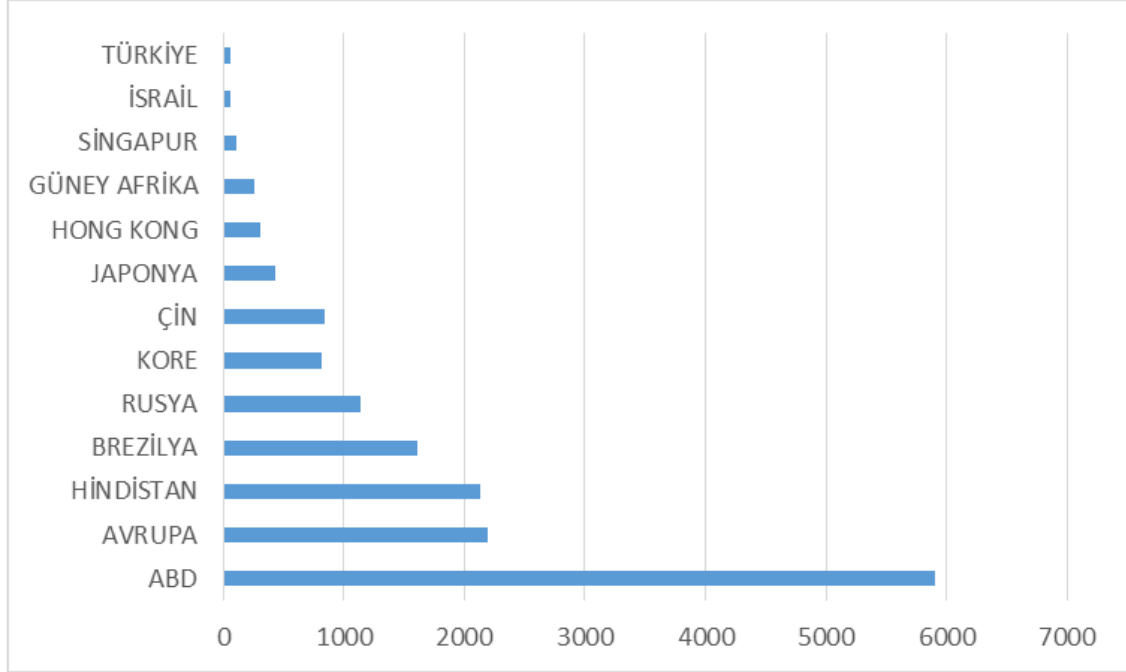
Türev ürünler, iki taraf arasında nitelikleri önceden belirlenmiş bir ya da daha fazla varlığın gelecek bir tarihteki değerine bağlı olarak bugünden alım satım işleminin yapılması için düzenlenen finansal sözleşmeler olarak tanımlanabilir. Türev piyasalar ise bu sözleşmelerin (türev ürünlerin) işlem gördüğü piyasalardır (Ersoy, 2011: 64). Türev ürünlerinin uzun bir geçmişi olmasına rağmen, finansal sistem içerisinde yer edinmeye başlamaları 1970’li yılları bulmuştur. Sabit döviz kuru sistemini temsil eden Bretton Woods anlaşmasının 1971 yılında bozulmasıyla birlikte finans dünyası, döviz kuru ve faiz oranı gibi finansal risklerle yüzleşmek zorunda kalmıştır. Bu finansal risklerden kaçınmak veya bu riski azaltmak için türev ürünler (forward, futures, opsiyon ve swap) geliştirilmiştir (Chambers, 2012: 1). Bu dört temel ürün dışında geliştirilen yeni türev ürünler temel ürünlerin bazı özelliklerinin değiştirilmesi veya birleştirilmesi ile oluşturulmaktadır. (Yavilioğlu & Delice, 2006: 67-68). Futures ve opsiyon sözleşmeleri organize olmuş piyasalarda (borsalarda), forward ve swap sözleşmeler ise organize olmamış piyasalarda işlem görmektedir. Türev ürünlerin risk yönetiminin yanı sıra geleceğe yönelik fiyat keşfi gibi iki temel fonksiyonu vardır. (Korkmaz & Ceylan, 2012: 364).

Forward işlemler ileri bir tarihte söz konusu olacak herhangi bir malın vadesi, fiyatı miktarı ve kalitesi bugünden belirlenen sözleşmelerdir. Vadeli sözleşmeler genellikle döviz ve faiz üzerine yapılır (Ceylan & Korkmaz, 2010: 236). Futures sözleşmesi iki taraf arasında, belirlenmiş olan gelecekteki bir tarihte, belirlenen bir fiyattan mal ya da menkul kıymetin satılması veya alınması üzerine yapılan sözleşmedir (Doğukanlı, 2012: 133). Futures sözleşmeler mal, döviz, menkul kıymet, faiz, endeks ve opsiyonlar üzerine yapılabilir (Başoğlu, Ceylan, & Parasız, 2009: 345). Opsiyon bir mali varlık veya malı sabitleştirilmiş bir fiyattan belirli bir vadede (vade sonunda veya vade içinde) alma veya satma hakkı doğuran sözleşmelerdir. Opsiyon sözleşmeleri döviz, faiz oranı hisse senedi endeksleri tarımsal ürünler veya diğer ticari varlıklar üzerine de yapılabilir (Seyidoğlu, 2013: 253). Swap iki tarafın ödemelerini önceden belirlenmiş esas ve kurallar çerçevesinde karşılıklı olarak değiştirmeleridir (Akgüç, 2011: 696). Değişime konu olan ödemeler, faiz, anapara veya hem anapara hem de faiz ödemeleri olabilir. (Korkmaz & Ceylan, 2012: 431)

Dünyada 1697 yılında Japonya’da kullanılmaya başlayan Vadeli İşlem ve Opsiyon Kontratları Ülkemizde 1980’li yılların sonlarından itibaren kullanılmaya başlanmıştır. 3 Mayıs 1994’te Vadeli İşlemler Piyasası Müdürlüğü, 15 Ağustos 1997’de Vadeli İşlemler Opsiyon

Piyasası faaliyete geçmiştir. 2015 Ocak ayı itibariyle toplam 69 firma 172.248.967.849,12 TL işlem hacmi gerçekleştirmiştir.

Dünya genelindeki bazı ekonomilerin organize piyasalarında 2013 yılında işlem gören türev ürünlerin kontrat sayılarına baktığımızda Türkiye'nin dünyanın ne kadar gerisinde kaldığını görebiliriz¹

Şekil 1: 2013 yılında ülkelerde işlem gören kontrat sayıları (*1,000,000)

Çalışmanın amacı Kayseri ilindeki reel sektör firmalarının VİOP ve türev ürünleri hakkındaki bilgi düzeylerinin ve kullanım alışkanlıklarının tespit edilmesidir.

Bu çalışma aynı zamanda İç Anadolu bölgesini kapsayan daha geniş alanlı bir çalışma için de referans oluşturmuş olacaktır.

Çalışmadan beklenen iki ana sonuç vardır. Bunlar;

1. Firma temsilcilerinin VİOP hakkındaki farkındalık düzeylerini belirlemek,
2. Firmaların finansal risk yönetiminde VİOP'u kullanma oranlarını tespit etmek.

GENEL BİLGİLER

VİOP ile ilgili araştırma çalışmaları daha çok İzmir, İstanbul ve Ankara illerinde yetersiz nicelikte yapılmaktadır. Ama Kayseri -ve hatta çevre illerle-ile ilgili ne bir seviye tespit çalışması ne de bir farkındalık çalışması yapılmamıştır. Aynı şekilde çalışma sonucunda Kayseri reel sektör firmalarının risk algıları, özellikle döviz kuru ve faiz riski algıları

¹ Grafik, ülkelerin türev ürün borsalarının elde edilen verilerle düzenlenmiştir.

hakkında da bilgi sahibi olunabilecektir. Kayseri TÜİK verilerine göre 2014 yılında iller bazında; 1.886.699.000 \$ ihracatla 12'inci, 1.714.719.000 \$ ithalat ile de 11'inci sırada yer almaktadır. Dış ticaret rakamları bu kadar yüksek olan bir ilde özellikle de dış ticaret kaynaklı finansal risk yönetiminde VİOP ile ilgili bir araştırma yapılmamış olması büyük bir eksikliktir.

Çalışma başarıyla sonuçlandırıldığı zaman öncelikle Türkiye'de büyük ölçüde yetersiz olan finans sektörü dışındaki firmaların yani reel sektör firmalarının VİOP kullanma oranları ve farkındalık düzeyleri ile ilgili veriler en azından Kayseri ili bazında toplanmış olacak ve sanayi ile üniversiteler arasında faydalı bir bağ kurulmuş olacaktır.

Daha sonra bu araştırma İç Anadolu bölgesini kapsayacak şekilde genişletilerek, İç Anadolu bölgesindeki reel sektör firmalarının VİOP farkındalık düzeyleri ve finansal risk yönetiminde VİOP kullanma oranları tespit edilebilecektir.

Araştırmamız ve elde ettiğimiz veriler ülkemizle ilgili yapılacak yeni araştırmalara yol gösterici olacaktır. Aynı şekilde ilerleyen zamanlarda Türkiye kapsamında özellikle dış ticaret yapan reel sektör firmalarının seviyeleri belirlenmiş ve VİOP hakkında bilgilendirilmesi için bir adım atılmış olacaktır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmanın yürütüleceği anakütle; merkezi Kayseri'de bulunan ve olağan faaliyetleri arasında dış ticaret işlemleri de olan firmalardır. Dış ticaret işlemleri ithalat ve ihracat olmak üzere iki grupta yürütülür. Anakütle içerisinde örneklem oluşturmak için yapılan ön çalışmada Akdeniz İhracatçılar Birliği, Kayseri Serbest Bölge ve Kayseri Sanayi Odası ile irtibata geçilmiş ve firmaların yaptıkları dış ticarete göre ölçeklendirme yapılırken ihracat rakamlarının referans alınmasına karar verilmiştir. Bu karardaki en önemli sebep firmalar bazında ithalat rakamları hakkında yeterli bilgiye ulaşılamamış olmasıdır. Akdeniz İhracatçılar Birliği, Kayseri Serbest Bölge ve Kayseri Sanayi Odasından alınan bilgiler doğrultusunda 2014 yılında en yüksek ihracat yapan ilk 100 firma örneklem olarak seçilmiştir. Bu firmalar içerisinde çeşitli sebeplerle anket uygulanamayanların yerine ihracat yapan firmalar listesinde yer alan başka firmalara başvurulmuştur.

Çalışmada kullanılan anket formu dört kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda firmaların demografik yapının belirlenmesi amacıyla kuruluş yılı, faaliyete bulunulan sektör, personel sayısı, ihracat toplam hasılat oranı, yurt dışı yatırımı ve risk yönetim biriminin varlığı, ihracatın yoğun olduğu bölgeler ve ihracatta kullanılan para birimleri soruları

bulunmaktadır. İkinci kısımda firmaların maruz kaldıkları riskler ve karşılaşma sıklıkları ile finansal risk karşısında risk değerlemesinin hangi birim, kişi tarafından ne şekilde yapıldığına yönelik sorular yer almaktadır. Üçüncü kısımda türev ürünler ve VİOP hakkında bilgi düzeyi ile ilgili sorular yer almaktadır. Dördüncü bölümde ise türev ürünlerin ve VİOP'un kullanım oranını belirlemeye yönelik sorular kullanılmıştır. Anket sorularının oluşturulmasında Bayrakdaroğlu vd. (2013), Marshall ve Weetman (2002), Bodnar vd. (1998), Levich vd. (1999), Martin vd. (2009), Yılmaz & Kurun (2007) çalışmalarından yararlanılmıştır.

Sonuç olarak, ihracat yapan firmalardan oluşturulacak örnekleme VİOP farkındalık düzeyi ve kullanım oranlarını belirlemek için anket çalışması yapılmıştır. Çalışmanın sonunda, elde edilen bulgular değerlendirilerek farkındalık düzeyi ve kullanım oranlarının artırılması gerekliliği fikrine ulaşılmıştır.

BULGULAR

Demografik Özelliklere Ait Bulgular

Firmaların faaliyet alanlarına göre sektörel ayrımları yapılırken TÜİK'in ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte "Eurostat (Avrupa Birliği İstatistik Ofisi) tarafından oluşturulan NACE Rev.2" sınıflamasını temel alarak geliştirdiği altı basamaklı bir sınıflama olan "NACE Rev.2-Altılı Ekonomik Faaliyet Sınıflandırması 2015" kataloğuna başvurulmuştur². Elde edilen veriler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Firmaların Sektörel Dağılımı

Sektörler	Frekans	%
Mobilya	37	37
Fabrikasyon Metal Ürünleri	28	28
Tekstil	5	5
Makine İmalat	7	7
Gıda Ürünleri	3	3
Metalik Olmayan Mineral Ürün	5	5
Plastik Kauçuk	9	9
Kağıt İmalat	2	2
Otomotiv Yan Sanayi	2	2
Kimya	2	2
TOPLAM	100	100

² http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=18&KITAP_ID=277 adresinden ulaşılabilir.

Çalışmada, katılımcılara firmalarının toplam gelirlerinin oransal olarak ne kadarlık bir kısmını yapmış oldukları ihracattan elde ettikleri sorusu yöneltilmiş ve Tablo 2’de gösterilen bulgulara ulaşılmıştır.

Tablo 2: Firmaların İhracat / Hasıla Oranına Göre Dağılımı

İhracat / Hasıla Oranı	%
%20' ve altı	60
%21 - %40 arası	22
%41 - %60 arası	10
%61 - %80	3
%81 ve üstü	5

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere firmaların büyük bir kısmının (%88) yapmış oldukları ihracattan elde ettikleri gelir, toplam gelirlerinde büyük bir oran teşkil etmemektedir.

Firmalardan, Kayseri’den en çok ihracatın gerçekleştirildiği beş bölgeye yaptıkları ihracat ile kullandıkları para birimlerini sıralamaları istenmiş ve Tablo 3’teki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 3: İhracat Bölgeleri ve Para Birimleri

Firmaların En Çok İhracat Yaptıkları Bölgeler	%	Firmaların İhracatta En Çok Kullandıkları Para Birimleri	%
Avrupa	28	Dolar	36
Orta Doğu	25	Avro	31
Afrika	21	Sterlin	15
Amerika	17	Türk Lirası	13
Uzak Doğu	9	Diğer	5

Tabloda görüldüğü gibi katılımcı firmalar ihracatlarının büyük kısmını Avrupa’ya (%28) ve en küçük kısmını Uzak Doğu’ya (%9) gerçekleştirmektedir. İhracatlarını en çok Dolar (%36) üzerinden gerçekleştirmektedir.

Çalışan sayılarına göre firmaların ölçeklendirilmesinde; 04/11/2012 tarihli ve 28457 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” dikkate alınmıştır³.

³ Yönetmeliğe www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/11/20121104-11.htm adresinden ulaşılabilir.

Yönetmelikte, firmalar çalışan sayılarına göre aşağıdaki gibi gruplandırılmıştır;

Tablo 4:Çalışan Sayılarına Göre Firma Ölçekleri

Yıllık Çalışan Sayısı	Firma Ölçekleri	%
0 – 1 kişi	-	0
2 – 9 kişi	-	0
10 – 49 kişi	Küçük Ölçekli Firma	13
50 – 249 kişi	Orta Ölçekli Firma	73
249'dan fazla	Büyük Ölçekli Firma	14

Tablo 4'ten de anlaşıldığı üzere çalışmamıza konu olan firmalardan hiçbirinin çalışan sayısı 10'un altında değildir. Bu nedenle yaptığımız ölçekleme en az 10 çalışanı olan firmalardan başlamıştır.

Firmaların faaliyette bulundukları sürelerle göre dağılımları Tablo 5'te gösterilmiştir;

Tablo 5:Firmaların Faaliyet Sürelerine Göre Dağılımı

Faaliyet Süresi	%
13 yıl ve altı	40
14 – 26 yıl	36
27 – 39 yıl	13
40 – 52 yıl	8
53 yıl ve üzeri	3

Risk Algısıyla İlgili Bulgular

Son 30 yıldan beri finansal olmayan ve ihracat yapan firmaların finansal risk yönetimine sahip olup olmadığı yazını finans literatürünün en popüler konularından biridir (Yıldırım, 2015: 163). Firmaların risk yönetim politikaları yönetimin riski almakta isteksizliği ve dış fonlama maliyeti, finansal sıkıntı maliyeti gibi birçok faktöre bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. (Beatty, 1999: 354). Türev kullanım temel teorik belirleyicileri, finansal sıkıntı, mali zarar, yönetsel mülkiyet, büyüme fırsatları, yatırım nakit akışı ve likidite maliyetleri olarak sayılabilir (Berkman, Bradbury, Hancock, & Innes, 2002: 99). He ve Ng çalışmalarının sonucunda da Japon firmaların döviz kuru riskine maruz kalma düzeyleri firmanın ihracat oranı ile pozitif ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. (He & Ng, 1998: 735)

Tablo 6:Firmaların Karşılaştıkları Riskler

Maruz kalınan riskler	%
Döviz Kuru Riski	18,35
Faiz Oranı Riski	16,55
Kredi Riski	16,44
İşletme Riski	16,33
Politik Risk	16,28
Likidite Riski	16,06

Araştırmaya dâhil edilen firmaların karşılaştıkları risk türleri ve sıklığı ile ilgili bulgular Tablo 6’da verilmiştir. Risklerin karşılaşımla sıklıkları arasında çok az bir farklılık vardır. Bununla beraber bu riskler sıralandığında firmaların en fazla karşılaştığı risk türü döviz kuru, en az karşılaştığı risk türü ise likidite riskidir. Bu bulgular Bodnar vd. (1998), Bayrakdaroğlu vd. (2013), Martin vd. (2009), Alkebäck & Hagelin (1999), Afza & Alam (2011), Yıldırım (2015), Selvi & Türel (2010) çalışmaları ile de tutarlıdır. Bu bulguların dışında Yılmaz & Kurun (2007), Gay & Nam (1998) sırasıyla en fazla maruz kalınan riskler faiz oranı, döviz kuru ve mal fiyat riski olarak bulgulmuşlardır. Yücel, Mandacı, & Kurt (2007) çalışma bulgularına göre ise , firmaları sırası ile maruz kaldıkları riskler, kredi, likidite, döviz kuru ve faiz riskidir.

VIOP Farkındalığı İle İlgili Bulgular

Katılımcılardan VIOP ile ilgili; sözleşme türleri, işlemlerin nasıl yapıldığı, vergi mevzuatı, işlemlerin garantisinin nasıl sağlandığı ve VIOP’u kullanabilecek seviyede genel bilgi düzeyleri konularında kendilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Çıkan sonuçlar Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7:VIOP Farkındalık Düzeyi

Bilgi Düzeyi	%
Bilgi Sahibi Değil	7,0
Düşük Seviyede Bilgi Sahibi	25,0
Orta Seviyede Bilgi Sahibi	40,0
Yüksek Seviyede Bilgi Sahibi	25,0
İleri Seviyede Bilgi Sahibi	3,0

VIOP Kullanım Oranları

Katılımcıların türev ürünlerinden herhangi birisini ve VIOP'u kullanıp kullanmadığı belirlemek amacıyla sorulan sorulara verilen cevapların dağılımı Tablo 8'de gösterilmiştir. Tablo 9 ve Tablo 10'da ise daha önceki bölümlerde ölçeklendirilmesi anlatılan firma büyüklükleri ile firmaların türev ürün ve VIOP kullanım oranları karşılaştırılmıştır.

Tablo 8: VIOP ve Türev Ürün Kullanımı

	Türev Ürün Kullanımı (%)		TOPLAM
	Evet	Hayır	
VIOP Kullanımı (%) Evet	17	0	17
Hayır	12	71	83
TOPLAM	29	71	100

Ankete katılan 100 firmadan 29 tanesi herhangi bir türev ürün kullanmasına rağmen sadece 17 tanesi VIOP aracılığı ile finansal risklerini yönetmeye çalışmaktadır.

Tablo 9: Firma Büyüklüğüne Göre Türev Ürün Kullanımı

	Türev Ürün Kullanımı (%)		TOPLAM
	Evet	Hayır	
Küçük Ölçekli Firma	2	11	13
Orta Ölçekli Firma	20	53	73
Büyük Ölçekli Firma	7	7	14
TOPLAM	29	71	100

Türev ürün kullanımı orta ölçekli (50 – 249 arasında çalışanı olan) firmalarda daha yaygındır.

Tablo 10: Firma Büyüklüğüne Göre VIOP Kullanımı

	VIOP Kullanımı (%)		TOPLAM
	Evet	Hayır	
Küçük Ölçekli Firma	2	11	13
Orta Ölçekli Firma	11	62	73
Büyük Ölçekli Firma	4	10	14
TOPLAM	17	83	100

VIOP kullanımı, türev ürün kullanımında olduğu gibi orta ölçekli (50 – 249 arasında çalışanı olan) firmalarda daha yaygındır.

TARTIşMA VE SONUÇ

Yapılan alışmada; Akdeniz İhracatçılar Birliği, Kayseri Serbest Bölge ve Kayseri Sanayi Odasından alınan bilgiler doğrultusunda 2014 yılında en yüksek ihracat yapan ilk 100 firma örneklem olarak seçilmiştir. Bu firmalar içerisinde çeşitli sebeplerle anket uygulanamayanların yerine ihracat yapan firmalar listesinde yer alan başka firmalara başvurulmuştur.

Yapılan alışma sonucunda projenin temel araştırma soruları olan;

- 1) Firma temsilcilerinin VİOP hakkındaki farkındalık düzeyleri ve
- 2) Firmaların finansal risk yönetiminde VİOP kullanım oranları

tespit edilmiş ve yukarıdaki ilgili bölümlerde sunulmuştur.

Çalışmada karşılaşılan iki temel sorun vardır. Bunlardan ilki dış ticaret yapan firmaları tespit ederken kullanılmak istenen ithalat verilerinin meslek odaları tarafından kaydının tutulmamasından ya da tutulan kayıtların paylaşılmak istenmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu sorunu aşmak için proje başvurusunda da belirtildiği gibi ihracat verilerinin dış ticareti hacmini temsil ettiği varsayılmıştır. İkinci sorun ise ihracat büyüklüğü sıralamasında ilk 100'e giren firmaların hepsinden katılım sağlanamaması olmuştur. Bu durum anket çalışmalarında sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Bu sorunu aşmak için ise proje başvurusunda da belirtildiği gibi ihracat yapan firmalar listesindeki diğer firmalara başvurulmuş ve hedeflenen 100 anket elde edilmiştir.

KAYNAKLAR

- Afza, T., & Alam, A. (2011). Determinants of extent of financial derivative usage. *African Journal of Business Management*, 8331-8336.
- Akgüç, Ö. (2011). *Finansal Yönetim*. İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- Alkeback, P., & Hagelin, N. (1999). Derivative Usage by Nonfinancial Firms in Sweden with an International Comparison. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 104-120.
- Başoğlu, U., Ceylan, A., & Parasız, İ. (2009). *Finans Teori Kurum Uygulama* . Bursa : Ekin Yayınları .
- Bayrakdaroğlu, A., Sarı, B., & Heybeli, B. (2013). İşletmelerin Finansal Risk Yönetiminde Türev Ürün Kullanımlarına İlişkin Bir Saha Arastırması: Denizli İli Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 57-72.
- Beatty, A. (1999). Assessing the use of derivatives as part of a risk-management strategy. *Journal of Accounting and Economics*, 353-357.
- Berkman, H., Bradbury, M. E., Hancock, P., & Innes, C. (2002). Derivative financial instrument use in Australia. *Accounting and Finance*, 97-109.
- Bodnar, G. M., & Gebhardt, G. (1999). Derivatives Usage in Risk Management by US and German Non-Financial Firms: A Comparative Survey. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 153-187.
- Bodnar, G. M., Hayt, G. S., & Marston, R. C. (1998). 1998 Wharton Survey of Financial Risk Managemebyn t US Non-Financial Firms. *Financial Management*, 69-91.
- Ceylan, A., & Korkmaz, T. (2010). *Finansal Teknikler* . Bursa: Ekin Yayınları .
- Chambers, N. (2012). *Türev Piyasalar*. İstanbul : Beta Yayınları .
- Doğukanlı, H. (2012). *Uluslararası Finans* . Adana : Karahan Yayınevi .
- Ersoy, E. (2011). Türkiye’de ve Dünyada Organize Türev Piyasaların Gelişimi . *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 63-80.

- Gay, G. D., & Nam, J. (1998). Underinvestment Problem and Corporate Derivatives Use. *Financial Management*, 53-69.
- He, J., & Ng, L. K. (1998). The Foreign Exchange Exposure of Japanese Multinational Corporations. *The Journal of Finance* , 733-753.
- Korkmaz, T., & Ceylan, A. (2012). *Sermaye Piyasası ve Menkul Değer Analizi* . Bursa: Ekin Yayınları.
- Levich, R. M., Hayt, G. S., & Ripston, B. A. (1999). 1998 Survey of Derivatives and Risk Management Practices by U.S. Institutional Investors . *FIN Working Paper* , 1-44.
- Marshall, A. P., & Weetman, P. (2002). Information asymmetry in disclosure of foreign exchangerisk management: can regulation be effective? *Journal of Economics and Business*, 31-53.
- Martin, M. Á., Rojas, W., Eráusquin, J. L., & Vera, D. Y. (2009). DERIVATIVES USAGE BY NON-FINANCIAL FIRMS IN EMERGING MARKETS: THE PERUVIAN CASE. *Journal of Economics, Finance and Administrative Science*, 73-86.
- Selvi, Y., & Türel, A. (2010). Derivatives Usage in Risk Management By Turkish Non Financial Firms And Banks A Comparative Study. *Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica*, 663-671.
- Seyidoğlu, H. (2013). *Uluslararası Finans* . İstanbul : Güzem Can Yayınları.
- Yavilioğlu, C., & Delice, G. (2006). Tezgahüstü Türev Piyasaları: Bir Değerlendirme. *Maliye Dergisi* , 63-84.
- Yıldiran, M. (2015). The Financial Risk Management Strategies during 2008/09 Global Financial Crisis: A Survey on Turkish Exporting Firms. *International Journal of Finance and Accounting*, 163-171.
- Yılmaz, M. K., & Kurun, E. (2007). The Impact of Derivatives on Financial Stability in Turkish Economy Evidence from the Istanbul Stock Exchange and TurkDEX. *International Research Journal of Finance and Economics*, 180-200.

Yücel, A. T., Mandacı, P. E., & Kurt, G. (2007). İşletmelerin Finansal Risk Yönetimi ve Türev Ürün Kullanımı: İMKB 100 Endeksinde Yer Alan İşletmelerde Bir Uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 1-9.